

Michał Czajkowski

"Ekumenizm jutra na przykładzie
Śląska Cieszyńskiego : studium
historyczno-pastoralne", Józef
Budniak, Katowice 2002 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 41/1, 215-217

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W publikacji występują także błędy literowe (s. 76, 200).

Można wysunąć sugestię, iż bardzo interesująca i ciekawa publikacja ks. J. Ma n d z i u k a zachęci z czasem do przygotowania podobnej pracy, m.in. w kontekście oraz w odniesieniu do całych dziejów chrześcijaństwa w Polsce. Takie zestawienie trzech, proponowanych tu sfer może być ciekawą propozycją, a zwłaszcza także ważnym elementem edukacyjnym w płaszczyźnie kulturowej, społecznej i politycznej szerokich rzesz osób zainteresowanych. Ostatecznie dynamiczna obecność chrześcijaństwa na polskiej scenie historycznej, i to wielopłaszczyznowa oraz wieloaspektowa, jednoznacznie wskazuje, iż wręcz trudno ją poprawnie i w pełni rozeznaczyć bez takich kompleksowych odniesień.

Zestawienie zwłaszcza dat oraz faktów i głównych bohaterów tego okresu wyzwała, wręcz automatycznie, ciekawą refleksję w tematyce współbrzmienia pewnych procesów nie tylko religijnych, ale i świeckich. Dzieje ludzi, społeczności i wręcz całego świata są ze sobą związane w kategoriach zwrotnych, choć często ludzie Kościoła nie chcą tego, z różnych racji, zaakceptować teoretycznie, przy jednoczesnej wręcz oczywistej prawdzie tego faktu. Ostatecznie, w całej prezentowanej pracy jednak chodzi bardziej, a może przede wszystkim, zwłaszcza o konotacje historyczne, a mniej społeczne czy kulturowe.

Dobrze się stało, że monumentalne „opus vitae” ks. J. Ma n d z i u k a ubogaco- ne zostało tablicami chronologicznymi. Stanowią one cenną pomoc dla lektury podstawowego dzieła. Co więcej, są także cenną pomocą dla innych zainteresowanych zwłaszcza wokół historii Śląska.

ks. Andrzej Franciszek Dziuba

Ks. Józef B u d n i a k, *Ekumenizm jutra na przykładzie Śląska Cieszyńskiego. Studium historyczno-pastoralne* (Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach nr 2046), Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2002, Katowice, ss. 283.

Ekumeniści, duszpasterze, historycy otrzymali na progu nowego tysiąclecia dzieło nader cenne. Składa się ono z ośmiu rozdziałów: I. Ku współczesnemu ekumenizmowi; II. Narastanie tendencji ekumenicznych za pontyfikatu papieża Jana Pawła II; III. Katolicy i ewangelicy – twórcy historii kościelnej na Śląsku Cieszyńskim; IV. Współczesny obraz ekumenizmu na Śląsku Cieszyńskim; V. Pastoralne inicjatywy ekumeniczne na Śląsku Cieszyńskim; VI. Teologiczne, społeczne i kulturalne inicjatywy ekumeniczne na Śląsku Cieszyńskim; VII. Różnorodność wyznaniowa Śląska Cieszyńskiego i jej wymiar ekumeniczny w opinii mieszkańców i duszpasterzy regio-

nu; VIII. Doświadczenia ekumeniczne na Śląsku Cieszyńskim w zakresie: zbliżenia teologicznego, tworzenia wspólnoty kościelnej i perspektyw ekumenizmu. Ogromne, różnorodne bogactwo... W tych ośmiu rozdziałach podzielonych na mnóstwo podrozdziałów rozpracowuje Autor konsekwentnie i logicznie problem postawiony w tytule. Najpierw otrzymujemy podstawę teologiczno-historyczną dla głównego tematu pracy, następnie Autor prowadzi nas na Śląsk Cieszyński. Przybliży nam dzieje tej krainy i tamtejszego chrześcijaństwa, jego zróżnicowanie konfesyjne, jego rolę w kształtowaniu tożsamości narodowej, a także rozkwitający na tym terenie ekumenizm. Szczegółowo relacjonuje nam różnorodne inicjatywy ekumeniczne Kościołów katolickiego i ewangelickiego na płaszczyźnie tak religijnej, duszpasterskiej, jak i naukowej, kulturalnej, społecznej. Prezentuje nam także wyniki badań sondażowych nad postawami mieszkańców Śląska Cieszyńskiego wobec odmienności wyznaniowej i ekumenizmu. Wreszcie omawia najnowsze osiągnięcia i trudności ekumeniczne oraz wypowiedzi arcybiskupa Alfonsa Nossola i papieża Jana Pawła II – w kontekście Śląska Cieszyńskiego – w perspektywie przyszłości.

Należy stwierdzić, że treść pracy odpowiada jej tematowi określone w tytule. Chociaż spodziewałem się – zgodnie z nadzieją, jaką daje tytuł – czegoś więcej na temat perspektyw jutra. Na szczęście mamy w ostatnim rozdziale *swoistą teologię ekumenizmu na trzecie tysiąclecie* (jak pisze Autor na str. 254) zaproponowaną przez najwybitniejszego polskiego ekumenistę, opolskiego arcybiskupa A. Nossola, i to może wystarczyć; zresztą inicjatywy i dokonania teraźniejsze opisywane w pracy również pokazują, co można i trzeba czynić w przyszłości. Słusznie stwierdza Autor, że *ruch ekumeniczny na Śląsku Cieszyńskim jest znakiem nadziei na pojednanie chrześcijan w trzecim tysiącleciu* (str. 17).

Sama idea książki jest bardzo cenna i celna: ekumenizm – ale pokazany na konkretnym przykładzie śląskim. Nie jest to więc przysłowiowe „bujanie w obłokach”, teoretyzowanie, bo mamy tutaj konkretną praktykę, ale osadzoną w szerszej perspektywie, także teologicznej, i to z wychyleniem w kierunku trzeciego tysiąclecia. A przecież Śląsk Cieszyński to jakby laboratorium polskiego ekumenizmu! Dlatego prezentacja tego, co się w tym laboratorium dokonuje, budzi uzasadnioną ciekawość w kręgach ekumenicznie otwartych w całej Polsce: pokazuje, co można robić także – mimo zrozumiałych różnic – w innych regionach kraju. I to wróży powodzenie także księgarskie tej książce. Czy jednak poza Polską nie warto by pokazać tego, co się dzieje u nas? „Summary” i „Zusammenfassung” na końcu książki to – moim zdaniem – za mało... A wracając na podwórko krajowe: ważne jest dla nas wszystkich „zarazonych” wirusem ekumenizmu, a zwłaszcza dla tych w różnych Kościołach, którzy się zniechęcają (że stagnacja, a nawet cofanie się...), pokazanie, jak dużo się nadal czyni, bez zniechęcania się, ba, z entuzjazmem, z ciągle nowymi pomysłami – i że można to robić wszędzie, nie czekając, nie oglądając się na tych „z góry”.

Ks. Józef Budniak jest nader kompetentny w materii, którą opisuje, bo sam jest od lat uczestnikiem, a często i twórcą lub współtwórcą tamtejszych pionierskich inicjatyw ekumenicznych. Znany jest także poza swoją „małą ojczyzną”. Do Brennej, gdzie jest proboszczem, „pielgrzymują” ekumeniści (także młodzi) z całej Polski, żeby podpatrzeć, czegoś się nauczyć... Wiadomo zresztą, że ten duszpasterz jest też diecezjalnym referentem ds. ekumenizmu i prezydentem Międzynarodowej Wspólnoty Ekumenicznej Regionu Polskiego, uczestnikiem (czasem organizatorem) międzynarodowych i krajowych konferencji i sympozjów ekumenicznych, wykładowcą na Uniwersytecie Śląskim, a także laureatem ekumenicznej nagrody im. Brata Alberta.

Praca ks. Budniaka to rzeczywiście „studium historyczno-pastoralne”. Z jednej bowiem strony pokazuje dzieje i dokonania, z drugiej strony inspiruje, pokazuje możliwości na przyszłość, zwłaszcza w polskim duszpasterstwie, nie tylko katolickim, także poza Śląskiem Cieszyńskim. Po jej lekturze mogę stwierdzić, że Autor zrealizował cele, jakie sobie postawił we Wstępie: *cel naukowo-poznawczy: ukazanie uwarunkowań i charakteru procesu ekumenicznego w doktrynie i kulcie, w specyficznym środowisku o wyraźnym, historycznie ukształtowanym zróżnicowaniu religijnym; wzbogacenie tym samym teologii ekumenizmu; cel praktyczny: odczytanie z dotychczasowych doświadczeń możliwych i najbardziej efektywnych kierunków ruchu ekumenicznego, wskazanie na przyszłość płaszczyzn współpracy Kościołów i stworzenie dla niej podbudowy teoretycznej – teologiczno-socjologicznej* (str. 15).

Książka jest pionierska. Zostały w niej uwzględnione także najnowsze wydarzenia i dokumenty ekumeniczne. Jej temat *to temat dotychczas nie podejmowany, temat, którego treści podlegają ciągle procesowi dynamicznego rozwoju* – pisze Autor (str. 17). Autor umie przejść od historii do współczesnych, aktualnych problemów. Przydatne są dla Czytelnika umieszczone w pracy tabele i mapy. Obfita „Bibliografia” podzielona jest na „Dokumenty” i „Literaturę”. Bogate są przypisy. Rzadko szwankuje styl, nieliczne są błędy w interpunkcji i błędy literowe.

Dzieło ks. Józefa Budniaka jest pracą nie tylko pionierską, ale także na wysokim poziomie naukowym; napisane jest poprawnie i atrakcyjnie, a jego poziom naukowy nie niweczy jego przeznaczenia pastoralnego. Spotyka się w nim przeszłość (fascynująca historia) z przyszłością, teoria z praktyką, teologia (tak, mimo jej braku w tytule) z duszpasterstwem. *Ekumenizm może być bardziej skuteczny w dążeniu do zbliżenia chrześcijan, jeżeli będzie swoją siłą czerpał z codzienności* (str. 260). Taki ekumenizm prezentuje książka ks. J. Budniaka, ze wszech miar godna polecenia.

Ks. Michał Czajkowski